

vrstna tovarna živina. Kako bogate, kako ponosne bi lahko bile naše slovenske pokrajine, ko bi to prirodno bogastvo bilo njim v prid, kako bi se ponašal, kako bi napredoval lahko naš slovenski rod, ako bi ostajal njemu ves ta dobiček, ki gre leto za letom v tuje žepe, v tuje kraje. Vendar to se ne da popraviti več. Zamudili smo jemati od stvarnice, kar nam je ponujala v tako obilni meri, in naši izvrstni in bogati rudniki ostaneje na veke lastnina tujcev, njih bogastvo in njih ponos. Mi pa ostanemo, kakor smo bili: pridni pomagači njihovi pri izkopavanju našega narodnega bogastva. Škoda za rudnike.

Dalje imajo tudi naše slovenske pokrajine mnogo lepih in veličastnih gozdov, koji so pa vendar le še v rokah slovenskih. Na te se je prejšnje čase tudi jako malo pazilo. Ljudje izsekavali so jih, kolikor so le mogli. Saj je znano, da je bil nekoč ves sedaj čisto opustošeni Kraški svet gromovit gozd, poln najčvrstejšega lesa, in sedaj je le sama bela skala. Tudi drugod sem ter tje zmanjkalo je gozdov: les je šel na tuje, in doma ostala so le suha rebra gričev. In denar, ki smo ga prejeli za les? Oj, ta je šel tudi, in sicer največ ga je šlo spremenjenega v vince po vedno žejnih grlih gospodarjev. Sedaj pa gozda ni, denarja ni, in vina tudi ni, ker ga ni kupiti s čem. Škoda tudi za to.

• Naši gospodarji pa še sedaj niso povsem prepričani o koristi in vrednosti gozdov. Ves pouk, vse pisarenje o tem predmetu ni imelo čisto nič vpliva. K sreči prišla je nova gozdarska postava na pomoč gozdom in njih posestnikom, koja vendar prepreči sem ter tje, da se ne izseka prav čisto vseh gozdov.

O koristi in važnosti gozdov pisal sem tudi jaz v nekdanjem „Slovanu“ dolg članek. Čuvajte gozde! klical sem takrat, kajti neštetilne so dobrote, koje vam delé gozdi. Naj jih navedem tu še jedenkrat:

Gozd odganja hudo uro; gozd brani, da ne odnaša voda dobre zemlje; gozd pridržuje mokroto, da ne izhlapéva preneglo; gozd čisti zrak; gozd brani zemljo povodnji; gozd varuje nas silnih vetrov; gozd je krasota [zemlje; gozd daje nam mnogo zdravnih zelišč, stelje, potrebnega lesa, i. t. d., i. t. d.

(Dalje prih.)

Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca sušca.

Nič manj važno, nego sadjarstvo, je tudi zelenjadarstvo na šolskem vrtu. Je sicer dosti krajnih šolskih svetov, koji mislijo, da mora učitelj ves šolski vrt zasaditi s sadjem, a na take nevedneže se nesmemo ozirati. Brez ozira na to, da moramo vsled umnega kolobarjenja v drevesnici nekaj prostora porabiti za zelenjadarstvo, je zelo

prav, ako si nekaj prostora v vrtu odločimo izključno le za zelenjadarstvo. Nekaj zelenjadnih vrst potrebuje zelo gnojno zemljo, ako hočemo, da nam bodo dobro uspevale. Pri kolobarjenji v drevesnici imamo pa za zelenjad ravno izsesano zemljo, kojoj moramo še le z obdelovanjem zelenjadi zopet rodovitno storiti za sadjarstvo. —

Ako hočemo pridelovati bolj zgodnjo zelenjad, moramo imeti na šolskem vrtu gorko gredo, ali si pa moramo zelenjadnih sadik kupiti v mestu. Jaz bi svetoval, naj si vsak doma pridelja sadik, kar ni nič težavno. Na večjih vrtih naj si vsak preskrbi gorko gredo. (Kako se gorka greda napravi, je natanko opisano v „Pirčevem Vrtnarstvu“) Za manje šolske vrte pa zadostuje, da si zelenjadnih sadik vzgojimo v zabojih na šolskih oknih. V gorkih gredah začnemo s sejanjem navadno že svečana, a je v začetku sušča še tudi dosti časa, posebno na Gorenjskem. Kdor pa nima gorke grede, naj si naredi zaboje tako dolge, kakor so šolska okna široka in kakih 20 *cm* visoke. V zaboje se spodaj dene nekaj raztolčenih črepinj in potem se napolnijo z prav gnojno in rahlo zemljo. V začetku sušča vsejemo v zaboje salato, zelje, kolorabe, ohrovt, zeleno, majaron, por in paradižnik. Vse to se seje tudi v gorke grede. Vsako seme se seje posebej in sicer lahko po 2 ali 3 vrste v en zaboj. Na stranicah se pa zapiše, kaj imamo vse vsejano.

Ko smo s setvijo gotovi, zaboje lahko pokrijemo, ker v temi seme prej kali, in jih postavimo za kake 3 dni na gorko k peči. Potem pa zaboje odkrijemo in postavimo med okna. Sedaj pazimo, da o pravem času zalivamo z gorko vodo in o lepih solčnih dnevih zunanja okna odpremo. Na ta način vzgojimo prav krepke sadike. Ako so rastline pregoste, moramo nekoliko prepuliti.

V gorkih gredah ali v zabojih vzgojujemo tudi kumare. Kdor hoče, da mu bodo kumare hitro zelenele, naj vzame z gorko vodo namočeno žaganje in naj notri dene peške in postavi k peči ali na peč. V dveh dneh mu bodo kumare že kal pognale, a sedaj naj jih precej vsadi v gorko gredo ali zaboj, drugače mu hitro poženo predolge korenine.

Kako ravnamo z gorko gredo, je natanjko opisano v prej omenjeni knjigi.

V sušcu začnemo že tudi, kakor hitro nam vreme in sneg dopušča, z obdelovanjem na prostem. Prostor, kjer bomo zelenjad sejali, prekopljemo kakih 20 *cm* globoko in ob enem dobro pognojimo. Najboljši gnoj za zelenjad je iz stranišč. Po hlevskem gnoju zelenjad ne raste posebno dobro. Gnojimo lahko tudi z navadno gnojnico, kadar prekopujemo, ali pa z razredčeno gnojnico po vrhu, kadar je zelenjad že zelena.

Kaj pa bomo vse sejali in sadili že meseca sušca? Kakor hitro moremo zemljo prekopati in pognojiti, sejemo nekaj zgodnje salate, peteršilja, korenja, in sadimo nekaj zgodnjega graha.

Ob robih ali na konci teh gredic vsadimo česen. Česen se pomnožuje z stranskimi čebulicami. Dobro je zgodaj saditi tudi čebulico, kojo sadimo na posebno gredico. Čas je sejati zeleno tudi že na prostem. — Kmalo na to sejemo čebulo in sicer, ako jo hočemo pridelati kot enoletno rastlino, bolj redko na prav gnojno zemljo, ako pa jo bomo pridelovali kot dvoletno rastlino, precej gosto na pusto zemljo. Na v zatišji proti solnci obrnjene gredice sejemo proti konci meseca zelje, kolorabe, ohrovt in karfijol. Grede prvi čas pokrijemo z smrekovimi vejami ali s slamo. Ta mesec začnemo sejati tudi mesečno redkvico in motovilček.

Da bomo pa seme tudi doma pridelovali, sadimo čebulo za seme in repo. Repo sadimo vže v prvi polovici t. m. samo paziti moramo, da jo vsadimo toliko globoko, da je gomolj popolnoma v zemlji.

Ako imamo endivijo čez zimo hranjeno, vsadimo jo sedaj, da nam bode naredila seme, drugače je pa tudi dobro, ako jo nekaj prav zgodaj vsejemo, koja nam naredi še isto leto seme.

Na vrtu naj ne manjka tudi hrena. Hren se prideljuje iz stranskih hrenovih korenin, koje vsadimo na pošev v gnojno bolj peščeno zemljo. Vse lasne korenine moramo poprej odstraniti, da redi glavna korenino in ne dela toliko stranskih.

Za stalno vsadimo v vrt tudi nekaj duhtečih zelenjadnih rastlin kakor meto, pelin, drobnjak, meliso in žajbel. Vse omenjene duhteče zelenjadne rastline pomnožujemo z razdelitvijo starih rastlin, koje lahko dobimo. Pelin se tudi lahko seje. Pelin in drobnjak moramo vsako drugo ali tretje leto presaditi, ker nam dolgo na enem mestu ne raste.

Razume se, da se čas za setev in saditev ne more natančno določiti, ker je odvisno od manj ali bolj ugodne spomladi in od lege kraja. Letos, kakor kaže, bomo precej pozni, a prej omenjena opravila so opisana za srednje zgodnjo spomlad. V Vipavi začnejo gotovo z vsakim omenjenim delom 14 prej, a v nekaterih krajih Postojnskega okraja in v nekaterih krajih Dolenjske 8 dni poprej. Paziti moramo, da dobimo pošteno seme, ker dostikrat smo ravno pri izberi semena zelo oguljufani.

Imamo dosti ilustriranih cenikov tujih firm, a vsem tem nesmemo preveč verjeti. Jaz bi vsakemu svetoval, naj raje kupuje od domačih vrtnarjev, ker ti so gotovo že vse poskusili in so najboljše vrste odbrali, koje pri nas dobro vspevajo.

A. Likozar.